

Եկեղեցական կեանքը բաղմադիմի արտայայտութիւններ ունի, իւրաքանչիւր կենդրոնում և իւրաքանչիւր յետ ընկած գիւղում կատարուում են աչքի ընկնող երեւոյթներ, որոնց ընդհանուրին ծանօթացնելը անհրաժեշտ պահանջ է և աղբիւր շատ տեսակ արգասաւոր գործերի, Հայ պատրիարքութիւններն, առաջնորդութիւնները և վանահայրութիւններն այն կենդրոններն են, ուր կատարուում են և պիտի կատարուին ընդհանուր յառաջադիմութեան նպաստող գործեր, ահա այդ գործերին և դրանց հեղինակ եկեղեցականներին ու աշխարհականներին պիտի ծանաչէ Հայ ժողովուրդը «Արարատ»-ի շնորհիւ: Ոչ այսչափը միայն, շատ են այն ուրախագիթ և տխրադեցիկ երեւոյթները, որ կատարուում են խուլ անկիւններում, մոռացուած Հայ գիւղերում, ահա այդ ամէնի մասին պէտք է զեկուցումն տայ «Արարատ»-ը: Այլ թերթերը այդ նպատակով թղթակիցներ են պահպանում, իսկ «Արարատ»-ի ի պաշտօնէ թղթակից է ամէն մի քահանայ, վարդապետ և առաջնորդ և ուսուցիչ, որոնց ուղղակի պարտքն է ծանօթացնել ընդհանրութեան իրենց յանձնուած հօտի եկեղեցու, վանքի, վիճակի և դպրոցի հետ:

Չենք կամենում առանձնապէս յիշել, որ այդ տեսակ զեկուցումներն բացի հասարակական օգտից և մասնաւոր ու անձնական օգուտներ առաջ կը բերեն մեր եկեղեցականների համար, որոնց գործերը կը փայլին իսկական լուսով և չեն վարագուրուիլ:

Այս հրաւերն ուղղուում ենք մենք մանաւանդ մեր հեռաւոր եղբայրակիցներին, ծածկաստանի և Պարսկաստանի հոգեւորականութեան, որոնց աջակցութեանն առանձնապէս կարօտ է խմբագրութիւնս: Այսօր ամէն մի Հայ ծարաւի է իւր եղբայրակիցների վիճակի ճշմարիտ ծանօթութեան, տանք ուրեմն այդ ծանօթութիւնն, որպէս զի կատարած լինինք մեր պարտքը և ծառայած Հայաստանեայց եկեղեցու բարգաւաճման գործին:

ԵԿԵՂԵՅԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ.

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ.

Գ. ՃԵՄԱՐԱՆ.

Դէորդեան Շեմարանի վարչութիւնը ըստացել է հետևեալ զրուիւնը Սիմֆերոպոլի նահանգական դատարանի դատախազից, 1895 թ. փետր. 24: Ա. 1936.

Պերեկոպ քաղաքի վաճառական Ղազար Յակոբեան Բերբերեանի կտակից, որ հաստատուել է Սիմֆերոպոլի նահանգական դատարանը 1894 թ.

դեկտեմբերի 13-ին, երեւում է որ հանգուցեալ Բերբերեանն ի միջի այլոց կտակել է.

«11. Բերբերեանի անուան մի թոշակ սահմանելու էջմիածնի հոգեւոր գալանացում Թէոդոսիայի կամ Տաւրիկեան նահանգի միւս քաղաքներից մէկի մի հայ տղայի համար երկու հարիւր յիսունական ռուբլի տարեկան և եթէ Բերբերեան անուան թոշակաւորներն իրանց ուսումն աւարտելուց յետոյ քահանայ ձեռնադրուին՝ տալ իւրաքանչիւրին սկզբնական պիտոյքներն հոգալու համար հարիւրական ռուբլի»:

Յայտնելով այս մասին Հոգեւոր Դպրանոցից, պատիւ ունիմ աւելացնելու, որ այս կտակի համար նշանակուած կտակահատարներն ապրում են—Տիտուլիարնի սովետնիկ Սիրաֆիմ Միսիրովը Սիմֆերոպոլ քաղաքում իսկ Մարտին Գրիգորեիչ Զայցելը, Կարպ Խրիստոֆորովիչ Կարակաշը, Իւան Կարպովիչ Սելինովը, Օսիպ Օսիպովիչ Ալթուշին և Եգոր Վլադիմիրովիչ Չեմբերշին—Թէոդոսիայում:

Ա. ԻՌԻՍԻՆՍԻՅԵ.

ԵՐԵՎԱՆԻ ԹԵՄԻ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԴԻՌԹԻՒՆԸ.

Մեր դպրոցների կեանքին փոքր իշատէ ծանօթ մարդկանց համար պարզ է՝ թէ ինչ բաղմադիմի արգելքներ կան այդ դպրոցների յառաջադիմութեան և նոցա գործունէութեան կանոնաւոր ընթացքի դէմ: Համոզուած լինելով որ վերջը բուժելու համար պէտք է խնայել բանալու այն, մենք կաշխատենք ունեցած ճիշդ տեղեկութիւններից քաղելով ներկայացնել այժմ Երևանի ընդարձակ թեմի ծխ. դպրոցների ներքին կեանքի պատկերը, Սկսում ենք տնտեսական վիճակից:

Դպրոցական կեանքում ամենամեծ խնդիրներից մէկը, գուցէ և առաջինը, տնտեսական վիճակն է: Դպրոցական եկամտի պակասութիւնը այն մաշող հիւանդութիւնն է, որ չի թողնում դպրոցն աճի ու զօրանայ: Մինչև 1894 թ. աւանդը դպրոցների եկամուտներն էին եկեղեցական դրամների օժանդակութիւն, եկեղեցու հոգերից ստացուող նւապատ, աշակերտական թոշակ, հասարակական վերջիններով կազմուած եկամուտներ. ինչպէս կը ռոտորից, վաճառուող անասուններից, խանութներից պարտադիր վճար էլն. ևլն. Նոյն թուականից այդ աղբիւրները ցամաքեցան և դպրոցները մնացին եկեղեցու օգնութեան, թոշակների և կամաւոր նուէրների յուսով: Դոցանից առաջինը իրաւամբ եկեղ-ծխակ. դպրոցների անդրանիկ աղբիւրը պիտի

որ փակել են քաջանայի առաջ և օրերով ժամանակացութիւնը դադարել է. երբեմն էլ տանուտէրը իւր հրամանները ճառի ձևով եկեղեցումն է տուել ժողովրդին: Շատ հասկանալի է թէ որքան տգեղ և վտանգաւոր է տանուտէրի միջամտութիւնը եկեղեցու գործերում:

Բայց ինչու չի բողոքում քաջանայն այս վիճակի դէմ: որովհետեւ իրենից է վախենում...

Գիւղերում քաջանան, երեցփոխը, տանուտէրը գիւղացոց շարժիչ մեքենան են: Շատ տեղ այս մարդիկ են դպրոցի անունն ու գաղափար հալածողը և հասկանալի է թէ ինչու:

Արդարեւ կան քաջանաներ, որոնք աշխատել են և յաջողել դպրոց բանալ, բայց նոքա էլ իրենց վարմունքով ցոյց են տալիս թէ դպրոցի շահով չեն ոգևորուել: Շիրակի Ա. գիւղում քաջանան դպրոց է հիմնել. գիւղի եկեղեցին իւր դրամական և հողային եկամուտներով նպաստում է դպրոցին. քաջանան սովորէ բացի այս աղբիւրներից շարունակ հանգանակութիւն անել դպրոցի անունով ոչ միայն փող, այլ և ուրիշ պիտոյքներ: Աշակերտներից ստանում է բաւական նշանաւոր թոշակագրամ: դպրոցի յառաջագիմութիւնն էլ յառաջագիմութեան չի նմանում որովհետեւ այնպիսի ուսուցիչներ է վարձում, որոնք ուրախութեամբ նոյն իսկ տարեկան 80 ռուբլիով չիմացած կրօն ու հայոց լեզուն աւանդելու յօժարութիւն ունին: Դպրոցի հաշիւ երբէք չի տալիս գիւղացոց: Այս վարմունքով պարզ ապացուցանում է յիշեալ քաջանան թէ ապրելու մի լաւ ծանապարհ ունի և այդ իւր բարեգործութեան արդիւնք դպրոցն է:

Նոյն դաւառի Հ. գիւղի քաջանան երկար ժամանակ գործակալ է եղել. վերջապէս բարձրագոյն իշխանութիւնը նկատում է գործակալի ջերմեռանդութիւնը և հեռացնում գործակալութիւնից. որովհետեւ սովորութիւնից յետ կենալն էլ դժուար բան է: քաջանան ձգտում է գործակալութիւնը նորից ձեռք բերել դպրոցի անունով:

Մինչև 1893 թ. նոյն գիւղը դպրոց ունէր, բայց քաջանան ուսուցչի ուժիկը կտրելով ու նեղացնելով փակցրել է բոլորովին և 1894 թ. զբոհուել է դպրոցն ուսուցիչներից: Դպրոցը փակելուց յետոյ քաջանայի որդին մտածում է ասպարէզը փոխել և ուսուցիչ լինել. գիմում է Աւհափառ Հայրապետին և իւր բոլոր մտաւոր զօրութիւնը նորին Սրբութեան ոտքերի տակը դնելով յայտնում է թէ մի գեղեցիկ շէնք է շինել իւր սեպհական ծախքով՝ նուիրել է եկեղեցուն և այժմ ցանկանում է օրինորդաց դպրոց դարձնել և ձրիապէս իրեն կնոջ հետ մեկտեղ դասաւանդել մշտապէս: Աւհափառ Հայ-

րապետը սրբատառ կոնդակով օրհնում է երիտասարդի անձնուիրական ցանկութիւնը և թոյլ է տալիս դպրոց բանալու: հրաման անելով Գեր. Առաջնորդին, Առաջին յաջողութիւնից յետոյ մեր աշխարհի գիմում է «Բարեգործական ընկերութեան» և տարեկան 300 ռուբլի է խնդրում յօգուտ իւր էւսման: Ինչպէս: Ինչպէս: Ինչպէս: Լսուում է միևնոյն ժամանակ, որ խնամակալի հայրը ջանքեր է անում շրջակայ գիւղերի գործակալութեան էջմիածնապատկան եկամտից մասն ստանալ դպրոցին: Այսպէս խնամակալութեան ծրագրով պիտի ստացուէր 300 ռուբլի բարեգործական ընկերութիւնից, մօտ 300 էլ հաշուէր էջմիածնապատկան արդիւնքից, 200 ռուբլի թոշակներից, 300 ռուբլի եկեղեցուց, նորա շէնքերից, ընդամենն մօտաւորապէս 1100 ռուբլի, որ շատ չէ իրրեւ բարեգործութեան գին: Հանդուցեալ Սրբազան առաջնորդը իւր հեռատեսութեամբ հասկանալով գործի էութիւնը Թեմական Տեսչին հրամայում է գնալ Հ. գիւղը և նոր բացուած դպրոցի մասին տեղեկագրել: Տեսուչը գնում է: Բացուում է գործը. ոչ դպրոցի շէնք, ոչ նուիրարութիւն, ոչ դպրոցի հօտ, ամէն ինչ կեղծիք:

Շատերից դարձեալ մի օրինակ. Վարուց վիճակի Բ. գիւղի հարուստ քաջանան իւր ձեռքն է ամփոփել եկեղեցու բոլոր արդիւնքն ու հաշիւները 16 տարի շարունակ. երկար ժամանակ հաշիւ չներկայացնելով վերջապէս գրգռում է գիւղացոց իւր դէմ: Արդար դատաստանից ազատուելու համար դպրոցի շէնք է շինում լուում են գիւղացիք, ապահովուում է քաջանան. վարձում է էւսման ուսուցիչներ և չբաւականանալով իւր մշտական եկամուտով՝ ապրելու մի խելօք հնար էլ գտնում է և ահա ինչպէս: Դպրոցի նախահաշիւը տեսնելիս թեմական Տեսուչը հարցնում է ուսուցչին. «Պ. Գ., երկու ուսուցիչներիդ նշանակուած է 410 ռուբլի, երկրորդ ուսուցիչը ստանում է 80 ռուբլի. ուրեմն դուք էլ ստանում էք 330 ռուբլի»: Լուում է ուսուցիչը, կարմրում և վերջապէս խոստովանում. «Հայր Տեսուչ, ամէն տարի տէրտէրը ուսուցիչ վարձելիս նախահաշուի մէջ 100 ռուբլի աւելի է դրում և ուսուցչից նախապէս նորա ստացականն առնում: Նախահաշուի մէջ յիշուած 330 ռուբլուց իսկապէս ես ստանում եմ 230 ռ., իսկ 100-ը տէրտէրն է վերցնում»: Հարցնում է տեսուչը քաջանային, բացատրութիւն է պահանջում և քաջանան յանձն առնելով իւր արարքը Զաքարիայի օրինակով լուում է: Գիտեն այս բանը գիւղացիք, հոգաբարձուները, բայց ի՞նչ կարող են անել, քաջանան հարուստ պարտապանները շատ, որդին գիւղի էւսման: Մենք ընդհատում ենք այս տեսակ փաստերի շարքը:

2. ՏԱՃԿԱԼԱՅԲ.

Ուրախութեամբ տեղեկացանք, որ Լ.Մեն. Իդ-միրյեան Պատրիարքը առաջնորդական անդադարահաներ նշանակել է հետեւեալ վիճակաց համար, որք երկար ժամանակէ ի վեր առանց Առաջնորդի էին.

Ամասիա - Մարզումս վիճ. համ. Արժ. Յակոբ վարդ. Աշոտ Բաղուի	Ծովանդէս . Մաժակունի
Բաղէշի	Ծաղաղեան
Նորգայի	Զամբեան
Նաղիկոյ	Զակոբեան
Շապին-Գարահասարի	Նմրոսիս . Ռուբինեան
Չարսանձազի	Խորէն . Շահազադեան
Չմէկաձազի	Աւետիս . Մինասեան

Յանկալի է, որ յիշեալ Արժ. Հարք սիրով ընդունին իրենց տրուած այս պաշտօններն և գնալով իրենց պաշտօնատեղիները գործեն յօգուտ ժողովրդեան, որը ներկայումս աւելի կարօտ է բանիրուն և պարտաճանաչ հովիւներին:

Տիրապետող կարեւոր թեմն ևս թափուր է առաջնորդից. յուսանք որ Ս. Պատրիարքը կարող մի եկեղեցական կը նշանակել այդտեղ ի միւսիմարու-թիւն ժողովրդեան:

Լ.Մեն. Պատրիարքի հրամանաւ Գեր. Գրիգորիս Արքեպիսկոպոս Ծովհաննիսեան իմառոյ Սիս կուղևորի Կիրիկիոյ կաթողիկոսի ընտրութիւնը կատարել տալու: Թէ ինչպիսի եղանակաւ պիտի կատարուի այս ընտրութիւն, յայտնի չէ առ այժմ: սակայն Իդմիրյեան Ս. Պատրիարքի նախանձախնդրութիւնը եկեղեցական օրինաց մասին մեզ կատարեալ հաւատարմ է, որ այս ընտրութեան համաձայն Հայաստ. եկեղ. կանոններին կը կատարուին:

Գոհութեամբ սրտի իմացանք որ քրտորեալ և բանտարկեալ եկեղեցականաց մեծագոյն մասն աղատուելով, Կ. Պօլիս բերուել և Ս. Պատրիարքին յանձնուել են, որը իւրաքանչիւրին առ ժամայ ինչ ինչ պաշտօններ տուել է. նոցա թուում կան 4 եպիսկոպոսք—Արապկիրի առաջնորդ Եղնիկ եպիսկոպոս և Կիրիկիոյ միաբաններից, Հալէպի առաջնորդ Կարապետ, Ատանայի առաջնորդ Մկրտիչ և երբեմն Մարաշի առաջնորդ Գաղանձեան Ծովհաննէս եպիսկոպոսներն: 4 վարդապետներ և 6 քահանայք:

Յուսալի է որ այս օրերս ևս լսենք մնացեալ բանտարկելոց արձակուիլն, յորս են ի մասնաւորի Զէյթունի Նիկողայոս եպիսկոպոսն և Մշոյ Առաջնորդ Ներսէս ծ. վարդապետ Խարախանեան:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.

ԿՐՈՆԱԿԱՆ.—ԲԱՐՈՑԱԿԱՆ.

- 1. ԲՐՈՍՏՈՍ ՅԱՐՔԱՆ Կ. Վարդ. . 409
- 2. ԳՐԻԳՈՐ ՍՔԱՆԶԵՆ. (Յաւելուած Ա.) Կ. Վ. . 411
- 3. ՄԱՏԵՆՄԱՆՈՍԱԿԱՆ Ապոլոնիոս Կ. Վարդ. . . 445
- 4. ԵԿԵԼԵՑԱԿԱՆ ԲՐՈՆԿՈՆ Կ. Զարամեան . 445

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ.—ՊԱՏՄԱՆԱԿԱՆ.

- 5. ՄԻ ԱՏՈՒՄԻ Մ. ԽՈՐ. ՊԱՏՄ. (Յաւելուած Բ.) Կ. Կոստանեան . 448
- 6. ՄԻ ԱՏՈՒՄԻ Մ. ԽՈ. ՊԱՏՄ. ՎՐԱՅ ԴԱՐՁԻ ՄԱՍԻՆ. (Յաւել. Գ.) Կ. Վ. . 421

- 7. .ԱՅՈՒՆԵՑԱՆ ԳԱՐՈՆ. (Բանաստ.) Ծ. Ծովհաննիսեան . 425
- 8. ԱՌԱԾՆԵՐ ՎԱՆԱՅ ԲԱՐԱՐՈՎ. Ս. Հայկունի . . .
- 9. ՀԻՆ ԱՅՆ ՆՐԻԳՆՆԵՐ Կ. Զարամեան . 424

ԲԱՆԱԿԱՆԱԿԱՆ.—ՄԱՆԱԿԱՆԱԿԱՆ.

- 10. ՆՈՐ ՆԱՅԻԶ. ՌԱՍՈՒՄՆ. ԳՐԻԳՐ. Ն. Ե. . 451
- 11. ՄԱՆԱԿԱՆԱԿԱՆ 454

ԱԶԻՅԱՆ.

- 42. ՀՐԱԿԵՐ 455
- 15. ԵԿԵԼԵՑԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅ ՄԱՅՐ. ԱՌՈՐ. 51. ՌՈՒՄԱՆԱՅ

- 1. Ներսէսի թեմ Դպրոցական խնդ. (Թղթակցութիւն)
- 2. Վրաստանի եւ իմերէթի թեմ
- 3. Ասորիսանի թեմ
- 4. Եռուղի թեմ
- 5. Շամախու թեմ
- 6. ՏԱՃԿԱԼԱՅԲ. ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ ՆԱՄԱՅԱՏՈՒՓ ՅԱՆՆԱԿԱՆՈՒՄ ՄԱՏԵՆՄԱՆՈՍՈՒԹԻՒՆ ՅԱՅԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ՆՈՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

ՆՈՐ—ՆԱԽԻԶԵԻՆ. Ա. 2 օրաբանին: 2 օր ուղարկած թարգմանութիւնը «Մահուան երեք տեսակը»—կարող չէ լոյս տեսնել:

ՎԻԵՆԱՅ. Հանգլս Ա. Լաբլայի խմբագրութեան արկնք:

ՂԱԶԸԼ—ԱՐՎԱՏ. Պ. Շողիմանյան: 2 օր փողը հետ ուղարկեցին, որովհետեւ օրացոյցները արդէն սպառուել են: Խնդրում ենք աղատ կացուցանել խմբագրութիւնն նրան չվերաբերել յանձնարարութիւններից: Տպարանին վերաբերեալ գործերով պէտք է դիմել Տպարանական վարչութեանը:

ԱՍՏԻՆԱՆ. Ուսուցիչ պ. Ա. Գրգամանյան: Թէպէտ և դա խմբագրութեանս գործը չէ, այնու ամենայնիւ կատարեցինք:

2 ԵՐ ԳԻՒԴ. Ե յիշէ բանալոյ Գոփամասեանին 2 օր նամակը և նամակագրօջմիրը ստացանք. ստիպուած ենք նոյն պատասխանը տալ ինչ որ և պ. Գեղամեանին:

ԹԻՖԼԻՍ. Պ. Գոսիմ Տ. Գոսիմանյան: 2 օր թարգմանութիւնը ստացանք:

ԹԻՖԼԻՍ. արժ. Էմ քան. Նապարեանյան: 2 օր աշխատութիւնը նախկին խմբագրութիւնից չենք ըստացել, ուստի ոչինչ էլ չենք կարող 2 օր պատասխանել:

Գանդատներով մեզ պիմոյնիւն, Հատերը դիմում են մեզ գանգատ և դժգոհութիւն յայտնելով, որ Արարատի այս կամ այն համարը չեն ստացել, Պարտք ենք համարում յայտնել, որ մեզ, խմբագրութեանս անդամներին, յանձնուած է միմիայն խմբագրելու գործը. իսկ Էրապիլիցեան (քաժանորդներին ուղարկելու գործը) յանձնուած է «Տպարանական Վարչութեանը», որին և խնդրում ենք դիմել:

Մեր աշխատակիցներին: 2 տպուելու յօդուածները մնում են խմբագրատանը և վերագործուում են միմիայն այն գէպքում, եթէ հեղինակը նամակագրողներն ուղարկէ: